

POTRAGA ZA SVIJETOM LJEPOTE

Nusret Isanović, *Razumijevanje islamske umjetnosti*, Islamski pedagoški fakultet i „El-Kalem“, Sarajevo, 2009.

Činjenica koju nije potrebno pretjerano dokazivati jeste da je potražnja za vjerskom literaturom u minulim decenijama u velikom porastu. Broj naslova koji se objavi svake godine je sve veći pa se i najupućeniji teško nose sa svim objavljenim knjigama iz sfere islamistike. Reklo bi se, na temelju toga, da je islam kao duhovno-povijesni i kulturno-civilizacijski fenomen samim tim poznatiji, bliži i razgovjetniji. Međutim, imam osjećaj da se radi upravo o suprotnom. Umjesto da ovoliki broj knjiga stvara red u našim glavama i srcima on ponekad više stvara nered i konfuziju. Mnogostvo glasova i autorskih imena koji se javljaju na našoj intelektualnoj i literarnoj sceni više generiraju zaglušujuću kakofoniju nego razgovjetne glasove o onome šta islam jeste u svojoj suštini. Na putu prelaska iz faze zbuđenosti i konfuzije u stanje uravnoteženosti i reda nužno je graditi kritički otklon spram tekstova koji se prevode i pišu i više reda u produkciju islamske literature. Otuda toliko tekstova i studija npr. o političkom islamu (što je legitimna tema), a tako malo onih tekstova koji nastoje razbistriti samo dno islama, dotaći njegovu autentičnu narav. Takva literatura obično stoji u sjeni agresivnog dnevno-političkog interpretiranja islama koja zadovoljava potrebu za njegovim instant tumačenjima i prezentiranjima. Tek što se pojavi neka nova zapadnjačka teorija istom se javlja i „najnovije“ tumačenje islama koje kolerira islam sa ovim „svježim“ otkrićima zaboravljajući da tim putem islamsku univerzalnost guramo u subordiniranu poziciju spram ljudskih i partikularnih teorija. Ovo nikako ne znači da se ne pišu i ne izdaju i hvale vrijedna djela, već da su ova djela ipak rariteti, djela sa margine koja ne pripadaju glavnim tokovima tumačenja islama. Jedna od knjiga koja o islamu nastoji govoriti iz islama, na temelju vlastitih referenci je knjiga *Razumijevanje islamske umjetnosti* Nusreta Isanovića. Ovo djelo se iz štampe pojavilo još 2009. godine, ali se o njemu neočekivano malo govorilo i pisalo, što posvjedočuje moju radnu tezu o zanemarivanju važnih djela naše intelektualne baštine. Bez dvojenja smatram da ovakva knjiga i ova tema zaslužuju našu punu pažnju i intelektualnu budnost na što želimo skrenuti pažnju ovim kratkim prikazom. Samim svojim vizualnim

identitetom ona pokazuje da je drugačija, da je urađena s puno ljubavi bez pretjerane želje za komercijalizacijom od koje boluju mnoga izdanja. Ovo je djelo štampano u masnom papiru sa mnoštvom precizno odabranih i reprezentativnih ilustracija što je, svakako, značajno podiglo cijenu knjige, ali ju je opredijelilo za istinske zaljubljenike dobre knjige. Ovu ekskluzivnost dodatno osnažuje sam jezik koji Isanović razvija i razastire na stranicama ove knjige. Radi se o visoko profiliranom, rafiniranom i istančanom filozofskom diskursu što je prednost, ali nekada i mahana. Prednost je jer nam pokazuje Isanovićevu erudiciju i filigransku preciznost upotrebe jezika. Imamo osjećaj da on nastoji stvoriti autentični jezik teološko-filozofske islamske misli. Nedostatak je jer je prosječan čitalac nesviknut na ovaj vid štiva što zahtijeva ili vanredan intelektualni napor ili prerano odustajanje od čitanja knjige.

Knjiga *Razumijevanje islamske umjetnosti* plod je višegodišnjeg istraživanja i tematiziranja fenomena umjetnosti od strane Nusreta Isanovića, vanrednog profesora na Islamskom pedagoškom fakultetu u Zenici. S obzirom da se Isanović u svom dosadašnjem znanstvenom radu dominantno bavio islamskom umjetnošću, njenom naravi i suštinom, ova je knjiga plod i rezultat tih nastojanja. Dakle, radi se o djelu koje progovara o kvintesenciji umjetnosti koja se radala i producirala u okrilju moćne i ustalasane islamske povijesti. Autor sa ovom knjigom i radovima koji su smireni među njenim koricama nastoji razbiti stereotipne predodžbe evrocentričnog uma koji je ovladao i našom svijesću o „postojanju samo jedne umjetnosti dostojne ideje povijesti“ (N. Isanović). Radi se, naprosto, o činjenici pretakanja ideje evolucije u društvene i teorijske znanosti sa nesagledivim posljedicama. U ovoj perspektivi definira se gradacija umjetničkog genija od nižih ka višim formama i oblicima u kojoj je evropska, moderna umjetnost sami vrh i kulminacija povijesti umjetnosti.

Ova, u osnovi orijentalistička percepcija svijeta, previđa da svaka velika kultura (a islamska to nesumnjivo jeste) posjeduje vlastita načela i izgrađene obrasce za razvoj umjetnosti. Umjetnost je univerzalna antropološka činjenica i svaka kultura gradi autentičnu umjetnost na temelju vlastite filozofije, metafizičkih načela i duhovno-povijesnih ishodišta. Kada kažemo filozofija, ne mislimo pod tim na diskurzivnu znanost već na svjetonazor, ideologiju, samorazumijevanje koje svaka ljudska zajednica mora imati da bi uopće postojala. To je ta duhovna jezgra na temelju koje se gradi cjelokupna kultura i umjetnost. Stoga je proučavanje i razumijevanje islamske

umjetnosti ujedno put ka zahvatanju u suštinu islama kao takvog. Ovdje ćemo se sjetiti Tithusa Burckhara koji je rekao da je najbolji put da upoznamo šta je islam kao posjetimo ibn Tulunovu džamiju. Nasr dodaje, i mnoge druge velike i monumentalne džamije islamskog svijeta, također. Drugačije kazano, iskonska potraga za ljepotom samo je drugi izraz čežnje za Allahom koja stoji u primordijalnoj ljudskoj naravi. No, kao što treba kultivirati naš latentni religiozni doživljaj, tako i osjećaj za lijepo treba privesti višim formama kroz edukaciju. Zaključak se nameće sam po sebi. Kao što nam trebaju vjerski učitelji tako su nam neophodni i učitelji ljepote koji će nas voditi na putu dozezanja ljepote. Držim da se u ovome ogleda misija *Razumijevanja islamske umjetnosti* koju nam podaruje prof. Isanović.

Djelo je podijeljeno u nekoliko poglavlja, a to su: osobenost islamske umjetnosti, Znakovna narav islamske umjetnosti, Ka'ba prototipsko djelo islamske umjetnosti, Islam – grad, civilizacija, umjetnost, Kupola na stijeni – označiteljica početka povijesti islamske umjetnosti, Velika džamija u Damasku kao simbioza islama i kultura Orijenta i posljednje poglavlje, Islamska arhitektura – principi i karakteristike.

Ovi naslovi nam kazuju da je ovo knjiga koja nastoji skicirati presjek razvoja islamske umjetnosti, definirati njene magistralne karakteristike i uvesti nas u razumijevanje filozofije umjetnosti i njene naravi. Stoga je ovo nezaobilazno štivo za razumijevanje islama. Ova knjiga postaje značajnija imamo li u vidu činjenicu da je Isanović jedan od rijetkih domaćih autora koji se bavi ovim obzirom islama, što nas opredjeljuje da s punim pravom preporučimo čitanje ove knjige.

Samedin KADIĆ

POTRAGA ZA IZGUBLJENIM SVJETOVIMA SMISLA

Dželaludin Rumi, *Tajne uzvišenosti*, preveo Munir Drkić, „Bookline“, Sarajevo, 2011.

Kada su glasovitu Annamariu Schimmel zapitali zašto voli islam odgovorila je: „Zato što muslimani Boga uzimaju za ozbiljno“. Uzimati Boga za ozbiljno, znači ne samo vjerovati u Njegovo postojanje, naprosto da Bog jeste, nego definira i način na koji se u Njega veruje. Muslimani vjeruju u stalno objavljujućeg Boga (Deus revelatus) i ne priznaju Božiju odsutnost iz svijeta stvaranja (Deus absconditus).